

BURUN ESTETİĞİ OPERASYONLARINI ETKİLEYEN SOSYAL FAKTÖRLER VE BURUN ESTETİĞİNİN TIBBİLEŞTİRİLMESİ (*)

(Araştırma Makalesi)

Hilal AKMAN DÖMBEKÇİ(**) - Yunus Emre ÖZTÜRK(***)

Öz

Bu çalışma günümüzde arttığı gözlemlenen burun estetiği operasyonlarını etkileyen toplumsal faktörlerin neler olduğunun belirlenmesi ve nasıl tıbbileştirildiğinin açıklanması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda insan burnunun şekillendirilmesinde etkili olan unsurlar, güzel burnun nasıl olduğu ya da olması gerektiği ve burnun görünüşünün sağlık ile ilişkilendirilmesi üzerinde durulmuştur. Modern tıp sağlık ve güzellik uygulamaları kapsamında en önemli role sahiptir. Estetik kusurlu bir organın düzeltilmesi ya da güzelleştirilmesi amacıyla kullanılan yöntemin adıdır. Burun estetiği/rinoplasti operasyonu burun şeklinin değiştirilmesine ve güzelleştirilmesine yönelik olarak gerçekleştirilen estetik operasyondur. Tıbbileştirme ise önceleri tıbbi bir konu olarak değerlendirilmeyen durum ya da olayın tıbbi bir durum haline gelmesidir. Tıbbileştirme/medikalizasyon kavramsal, kurumsal ve etkileşimsel olmak üzere üç yolla gerçekleşebilmektedir. Bu çalışma için nitel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Araştırma deseni olarak olgubilim tercih edilmiştir. Amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem ile belirlenen ölçütler doğrultusunda 11 Plastik, Reskonrüktif ve Estetik Cerrahi hekim ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler hekimlerin müsait olduklarını belirttikleri zamanda kendi ofislerinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin eksiksiz kaydedilmesi için katılımcıların onayıyla ses kaydı yapılmıştır. Sonrasında elde edilen veriler yazıya aktarılarak tematik analiz yoluyla değerlendirilmiştir. Analizler MAXQDA 2020

*) Bu makale birinci yazarın “Estetik operasyonların sosyal etmenleri ve tıbbileştirme ile ilişkisi: Rinoplasti üzerine nitel bir araştırma” başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

***) Dr., Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Sağlık Yönetimi ana Bilim Dalı, (e-posta: akmnhll@gmail.com)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0089-860X>

****) Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Sağlık Yönetimi ana Bilim Dalı, (e-posta: yunuseozturk@gmail.com)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6178-6129>

nitel veri analizi programı üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda burun estetiğini etkileyen sosyal faktörlerin; sosyal medya, sosyal çevre, ruhsal sağlık problemleri, estetik cerrahlar, kültürel değişim ve tıbbi imkanların artması olduğu bulgulanmıştır. Ayrıca rinoplastinin kavramsallaştırma ve hasta hekim etkileşimi düzeylerinde tıbbileştirildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Estetik, Güzellik, Rinoplasti, Tıbbileştirme, Sağlık Yönetimi, Sağlık Sosyolojisi.

JEL: I11, I12, I18, A13, M10

Social Factors Affecting Rhinoplasty Operations and Medicalization of Rhinoplasty

Abstract

This study was carried out in order to determine the social factors affecting nasal aesthetic operations, which are observed to be increasing today, and to explain how they are medical. In this direction, the factors that are effective in shaping the human nose, how the beautiful nose is or should be, and the association of the appearance of the nose with health are emphasized. Modern medicine has the most important role in health and beauty practices. It is the name of the method used to correct or beautify an aesthetically defective organ. Rhinoplasty / rhinoplasty operation is an aesthetic operation performed for changing and beautifying the shape of the nose. Medicalization, is when a condition or event that was not considered as a medical issue before becomes a medical condition. Medicalization / medicalization can take place in three ways: conceptual, institutional and interactional. Qualitative research method was used for this study. Phenomenology was preferred as a research design. In-depth interviews were conducted with 11 Plastic, Reconstructive and Aesthetic Surgeons in line with the criteria determined by the criterion sampling, one of the purposeful sampling methods. The interviews were conducted in their own offices when the physicians stated that they were available. In order for the interviews to be recorded completely, audio recording was made with the approval of the participants. Afterwards, the data obtained were written down and evaluated through thematic analysis. Analyzes were carried out using the MAXQDA 2020 qualitative data analysis program. As a result of the research, the social factors affecting rhinoplasty; social media, social environment, mental health problems, plastic surgeons, cultural change and increased medical facilities. In addition, it was concluded that rhinoplasty was medicalized at the level of conceptualization and patient-physician interaction.

Keywords: Aesthetics, Beauty, Rhinoplasty, Medicalization, Health Care Management, Health Sociology

1. Giriş

Öncelikle “estetik” kökeni Grekçe’den olan bir kelimedir. Aisthesis duyum, duyulabilen algı ya da aisthanesthai duyu ile algılamak sözlerinden gelir. Estetik ve estetik

terimi, felsefi olarak ilk kez Alman düşünür Alexander Gottlieb Baumgarten (1714–1762) tarafından ortaya koyulmuştur (Wessell, 1972). Estetik, güzel duygusudur (Baumgarten, 2007). Estetik, kusurlu bir organın düzeltilmesi ya da güzelleştirilmesi amacıyla kullanılan yöntemin adıdır (Zuckerman ve Abraham, 2008). Güzellik ise estetik bir zevk, hoşku, hoşlanma duygusu uyandıran niteliktir (Türk Dil Kurumu, 2020). Güzellik, sevgi ve ahlaki iyilik ile bağlantılı olarak bizi çeken şeydir (Holliday ve Sanchez Taylor, 2006). Bu tanımlamalardan yola çıkılarak; güzellik, bireyde hoşlanma duygusu oluşturan estetik görünüş ve ahlaki iyilik olarak ifade edilebilir.

Mevcut tıp bilimi sağlıklı yaşam ve güzel görünme adına öne sürdüğü tüm öneri ve uygulamalarla toplumda en güvenilir otorite olarak kabul edilir. Bu açıdan modern tıp, sağlık ve güzellik uygulamaları kapsamında en önemli role sahiptir (Fiske, 1999). Sezgin (2015)'e göre medikal estetik hekimliğinin ortaya çıkması, estetik/kozmetik müdahalelerin tıbbi alan koşullarında gerçekleştirilmesi ve bu işlemlerde tıbbi cihaz ve ilaçların kullanımı ile kozmetik girişimlerin tıbbileştirildiği söylenebilir. Tıbbileştirme/medikalizasyon, geçmişte hastalık ya da rahatsızlık olarak kabul edilmeyen bir konu ya da durumun, tıbbi terimler ve tıbbi dil ile tıbbi çerçeve içinde bir hastalık ya da rahatsızlık olarak kabul edilerek, tıbbi müdahale ile tedavi edilmesi gereken bir durum olarak görülmesidir (Conrad, 2007; Kurttaş, 2017; Sezgin, 2011). Medikalizasyon, üç yolla gerçekleşir: kavramsal, kurumsal ve etkileşimsel. Kavramsal düzeyde, medikalizasyon, bir problemi tanımlamak için tıbbi bir kelime veya model kullanıldığında gerçekleşir. Genellikle tıbbi keşifler mesleğin elit üyelerinin bir bölümü tarafından profesyonel dergilerde yayınlanır. Kurumsal düzeyde, medikalizasyon, profesyoneller bir kuruluşun çalışmalarını meşrulaştırdığında gerçekleşir. Doktor-hasta etkileşimi düzeyinde, medikalizasyon, hekimler bir hastanın şikayetlerini tıbbi sorunlar olarak tanımladığında ve / veya tedavi ettiğinde gerçekleşir (Bell, 1987).

Sağlıklı olmak ve güzel görünmek amacıyla bedene bazı estetik görünüş kalıpları atfedilmektedir. Estetik kabul edilen görünüşe erişmek ve sağlıklı bir beden oluşturmak için gündelik yaşam pratikleri tıbbileştirilmektedir (Timurturkan, 2015). Günümüzde sağlığın değerinin artmasıyla birlikte tıbbileştirilen alanların da genişlediği görülmektedir. Gittikçe genişleyen bu alanda ise bazı konuların gereğinden fazla tıbbileştirildiği düşünülmektedir (Sezgin, 2013). Güzellik, görecelidir ve zamana göre değişiklik gösterebilir. Günümüzde beden güzelliği, sağlık ve mutluluğun en önemli unsurlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Estetik cerrahi alanı, bedensel güzellik ve kusursuzluk için, var olanı koruma ve bunu gösterme noktalarında modern kültürel eğilimlere aracılık etmektedir (Bingöl, 2015). Estetik cerrahide amaç, bireyin beden imajını yeniden inşa ederek hastanın kendi bedeni üzerindeki memnuniyeti artırmaktır (Güner Küçükçakaya, 2011).

Estetik operasyonların artması ile günümüzde insanların sağlıklı olma düşüncesi ile aslında sağlıksız şekilde güzelleşmeye çalıştıkları belirtilmektedir (Araslı, 2017). Kişisel ya da sosyal beğeni sağlama amacıyla bedeni estetikleştirme çabaları ve bu çabaların sağlıkla ilişkilendirilerek tıbbi alan çatısı altına dahil edilmesiyle estetik operasyonların

tbbileştirildiğini görmekteyiz (Kurt, 2016). Öte yandan modern tıbbın maliyeti yüksek bir yapıya dönüşerek kapitalizmin bir aracı haline gelmiş olması estetik cerrahiyle birlikte sağlık harcamalarını artırmaktadır (Güven, 2014). Estetik cerrahiye olan ilginin gideerek artması ve estetik müdahalede bulunulacak hastaların belirlenme kriterleri önemlidir (Güner Küçükkaya, 2011). Bu nedenle bedene yönelik estetikleştirme/sağlıklaştırma/güzelleştirme girişimlerinin altında yatan nedenler de önem taşımaktadır.

Estetik cerrahi bireyin bedenini daha güzel bir görünüme kavuşturma amacı taşıyan, yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen ve bireyin daha mutlu bir hayat sürmesi konusunda önemli etkiye sahip bir daldır (Dean, Foley ve Ward, 2018). Estetik operasyonların bir kısmında amaç tedavi, bir kısmında güzelleştirme ve bir kısmında ise hem tedavi hem de güzelleştirme olabilmektedir (Thorne, 2016). Ayrıca günümüzde bedenin sağlıklı olması bazı görünür kriterlere göre de değerlendirilir hale gelmiştir. Bedenin ince olması, genç görünmesi, aktif olması gibi bazı unsurların bedenin sağlığına işaret ettiği düşünülmektedir. Bu açıdan bedenin düzenlenmesinde, yeniden yapılandırılmasında ya da standardize edilmesinde plastik ve estetik cerrahi önemli bir role sahiptir (Tekin, 2016). Rinoplasti ise, plastik cerrahide en sık uygulanan girişimlerden biridir (Eryılmaz, 2006). Tıp literatüründe rinoplasti olarak adlandırılan burun estetiği, tamamen burun görselliği adına burna şekil verme ve yapılandırma ameliyatıdır. Sadece burna özel bir ameliyat olarak rinoplasti, burnun tamamen ya da kısmi olarak yeniden yapılandırılarak görselliğine yepyeni ve daha güzele doğru boyut kazandırma işlevi görmektedir (Durmuş, 2015).

Estetik ya da beden ile ilgili literatürde pek çok akademik çalışma yer almasına rağmen bu araştırma ile ilgili çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. İngilizce literatürde daha çok estetik cerrahiye başvuran hastaların benlik algısı ve benlik saygısı, hasta memnuniyeti, vücut imajı memnuniyetsizliği, yaşlanma kaygısı, psikolojik sorunlar gibi araştırmaların yapıldığı görülmektedir (Chen ve diğerleri, 2010; Clapham, Pushman ve Chung, 2010; Ferraro, Rossano ve D'Andrea, 2005; Ishigooka ve diğerleri, 1998; Kouloxouzidis ve diğerleri, 2014; Slevic ve diğerleri, 2010). Türkçe literatürde yer alan çalışmalarda ise estetik cerrahi hastalarının beden imajı, hasta memnuniyeti, vücut algısı ve sosyal kaygı durumu, sosyo-demografik özellikleri gibi konuların ön plana çıktığı gözlenmiştir (Barlas ve diğerleri, 2014; Göksu, 2019; Keskin, 2018; Sargın ve Çiftçi, 2017; Sarı, 2016).

Günümüzde en çok kabul gören sağlık tanımına göre sağlık, kişinin beden, ruhen ve sosyal yönden tam bir iyilik halindedir (Dünya Sağlık Örgütü, 2020). Bilimsel olarak hastalıkların temelinde yalnız fiziki ve biyolojik nedenlerin değil, toplumsal ve kültürel nedenlerin de bulunduğu bilinmektedir. Kişilerin inançları, kültürleri, yaşam koşulları, ekonomik durumları sağlık ve hastalık durumlarını etkilemektedir (Can, 2019). Bu araştırma da sağlık ve hastalığın toplumsal nedenleri temeline dayanmaktadır. Bedenin görünümünün sağlık ya da hastalık olarak algılanma biçimleri ve bedenin şekillendirilmesinde etkili olan toplumsal faktörler irdelenmek hedeflenmiştir. Bu çalışmada irdelenmek istenen bedene ilişkin güzellik algılarını etkileyen sosyal faktörlerdir. Tüm estetik cerrahi işlemlerin araştırılması zor olduğundan araştırma alanı rinoplasti/burun estetiği ile sınırlandırılmıştır.

Toplumsal hayatta bireyler arasındaki ilişkilerde bedeninin en fazla dikkat çeken kısmı yüzdür. İlk bakışta yüz ve yüz içerisinde de burun estetik değerlendirme açısından en önemli ve etkili organdır. Hem burnun öneminden hem de rinoplasti konusunda tıp biliminin hızlı gelişimi ve başarısı sonucu günümüzde en fazla gerçekleştirilen estetik operasyon rinoplasti haline gelmiştir (Arslan, 2006). Estetik cerrahi içerisinde rinoplasti ise en popüler cerrahi prosedürlerden biridir (Aksakal, Keles, Engin, Aydoğdu ve Küçük, 2017; Naraghi ve Atari, 2017). Estetik rinoplastide amaç, yüzün diğer özellikleriyle harmoni halinde bir burun elde etmektir. Burun estetiği özelinde estetik operasyonları etkileyen sosyal faktörler tıbbileştirme kapsamında ele alınmıştır. Kısaca bu araştırmanın amacı burun estetiğini etkileyen sosyal faktörleri belirlemek ve tıbbileştirme durumunu incelemektir.

2. Yöntem

Bu araştırma niteliksel bir araştırmadır. Nitel yöntemin tercih edilmesinin en önemli nedenlerinden biri, estetik burun ameliyatlarını etkileyen sosyal etmenlerin niceliksel yöntemlerle tespit edilemeyecek olmasıdır. Araştırma deseni olarak olgubilim tercih edilmiştir. Olgubilim çalışmaları, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014). Olgubilim deseninin temel dayanağı; kişisel bilgi, öznel ve kişisel bakış açısı ile yorumlamaktır (Lester, 1999). Araştırmanın etik izni Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Tarafından 2021/644 karar numarası verilmiştir.

Bu araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örneklemeden yararlanılmıştır. Belirlenen ölçütlerden birincisi Konya ilinde sağlık kurumlarında plastik rekonstrüktif ve estetik cerrahi uzmanı olarak rinoplasti operasyonları gerçekleştiren hekim olmak, ikincisi ise en az 5 yıllık estetik cerrahi deneyimine sahip olmaktır.

Verilerin toplanması için derinlemesine görüşme yöntemi uygun bulunmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış bir görüşme formu benimsenmiştir. Görüşme formu yöntemi, benzer konulara yönelmek yoluyla değişik insanlardan aynı tür bilgilerin alınması amacıyla hazırlanır (Patton, 1987). Katılımcılar önceden araştırma ile ilgili bilgilendirilerek, aydınlatılmış onam formu kendilerine sunulmuştur. Katılımcıların uygun olduklarını belirttikleri zaman diliminde kendi ofislerinde görüşülmüştür. Ses kaydı yapılmasına onay veren katılımcılar ile görüşmeler kayıt altına alınmış, onay veremeyenler ile yapılan görüşmeler ise not edilmiştir. Veri toplama süreci veri doygunluğuna erişilinceye kadar devam etmiştir. Verilerin toplanması amacıyla Konya ilinde sağlık kurumlarında plastik rekonstrüktif ve estetik cerrahi uzmanı olarak rinoplasti operasyonları gerçekleştiren 11 hekim katılımcı ile derinlemesine görüşülmüştür. Araştırmada katılımcıların gerçek isimleri yerine katılımcıların kendileri için kullanılmasını önerdikleri müstehar isimler kullanılmıştır.

Tablo 1. Katılımcılara Dair Bilgiler

Sayı	İsim	Cinsiyet	Yaş	Ünvan	Çalışılan Sağlık Kurumu	Uzmanlık Yılı
1	Serkan	Erkek	39	Op. Dr.	Şehir Hastanesi	10
2	Akif	Erkek	37	Op. Dr.	Özel Hastane	5
3	Nalan	Kadın	44	Op. Dr.	Özel Hastane	12
4	Bircan	Erkek	40	Doç. Dr.	Tıp Fakültesi	14
5	Mehmet	Erkek	52	Yrd. Doç. Dr.	Tıp Fakültesi	18
6	Haldun	Erkek	45	Op. Dr.	Özel Klinik	16
7	Melike	Kadın	43	Doç. Dr.	Özel Klinik	14
8	Orhan	Erkek	41	Doç. Dr.	Tıp Fakültesi	10
9	Muzaffer	Erkek	43	Yrd. Doç. Dr.	Tıp Fakültesi	10
10	İskender	Erkek	41	Op. Dr.	Özel Hastane	8
11	Oytun	Erkek	35	Op. Dr.	Şehir Hastanesi	5

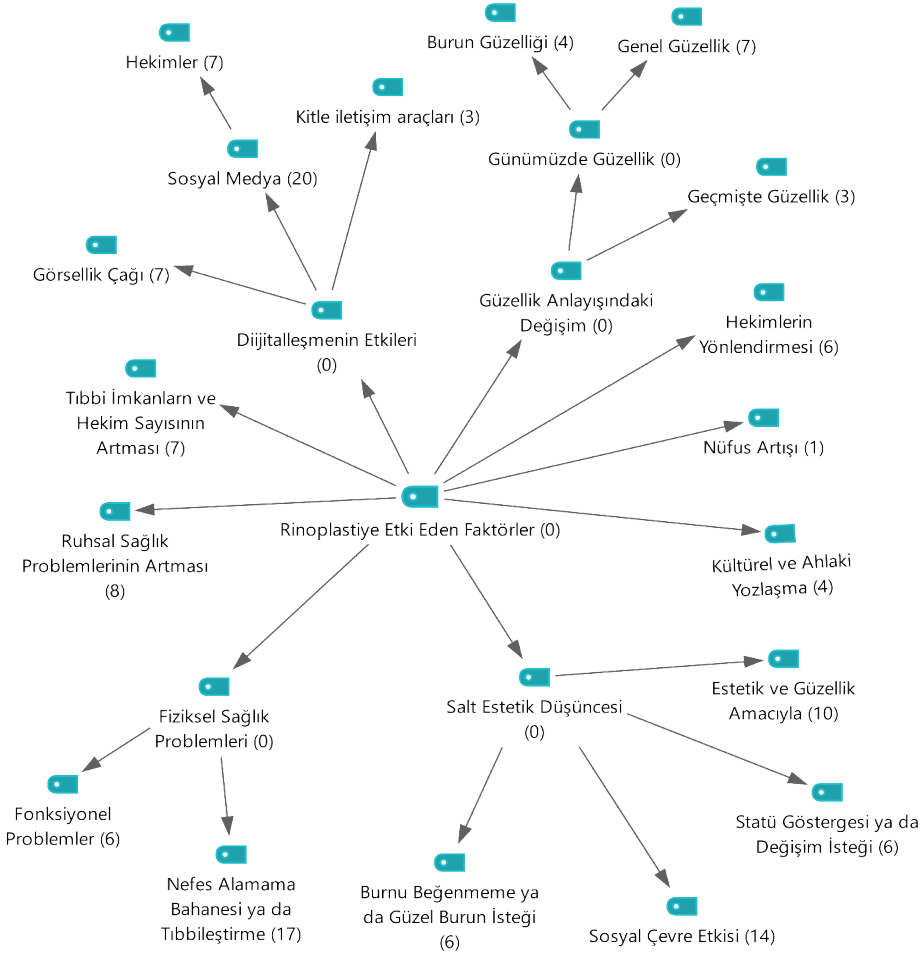
Tablo 1’de katılımcılara dair tanımlayıcı bilgiler yer almaktadır. Yapılan görüşmeler ses kayıtlarından dinlenerek yazıya aktarılmıştır. Yazıya aktarılan metinler üzerinde MAXQDA 2020 nitel veri analiz programı aracılığıyla kodlamalar yapılmıştır. Kodlamalar sonrasında oluşturulan temalar ve alt temalar birleştirilerek araştırma bulguları oluşturulmuştur.

2.1. Araştırma Etiği

“Burun Estetiği Operasyonlarını Etkileyen Sosyal Faktörler ve Burun Estetiğinin Tibbileştirilmesi” isimli çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş olup toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Araştırmanın etik izni Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu tarafından 2021/644 karar numarası ile verilmiştir.

3. Bulgular

Katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin kodlanması sonucunda rinoplastiye etki eden faktörler için toplam 136 kodlama yapılmıştır. Bu kodlamalardan 9 ana tema ve 14 alt tema elde edilmiştir. Ana temalar “Ruhsal sağlık problemlerinin artması”, Kültürel ve ahlaki yozlaşma”, “Estetik cerrahi hekimlerinin yönlendirmeleri”, “Nüfus artışı”, “Tıbbi imkanların ve hekim sayısının artması”, “Güzellik anlayışındaki değişim”, “Fiziksel sağlık problemleri”, “Salt estetik düşüncesi” ve “Dijitalleşmenin etkileri” olmak üzere 9 tema yer almaktadır. Temalardan bazıları alt temalara ayrılmıştır. Tema ve alt temaların görsel ifadesi aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

Şekil 1. Rinoplastiye Etki Eden Faktörlere İlişkin MAXMaps Grafiki

3.1. Ruhsal Sağlık Problemlerinin Artması

Katılımcılar burada genel olarak rinoplasti talebiyle gelen hastaların çoğunluğunun vücut algı bozukluğunun bulunduğunu ifade etmiştir. Bu temada bireylerin psikolojik problemlerinin olması rinoplastiye etki eden sosyal bir faktör olarak ele alınmıştır. Bu hastaların yaşamlarında bulunan herhangi bir sorunu vücutlarındaki bir kusura bağladıklarını, operasyon sonucunda da çözülmeyen sorun sebebiyle estetik cerrahları suçladıkları ifade edilmiştir. Ayrıca bu hastaların rinoplasti taleplerinde ne istediklerini tam bilmedikleri için de operasyon sonrasında mutlu olmadıkları belirtilmiştir. Bu konuda örnek katılımcı ifadesi aşağıdaki gibidir. Kodlamaların gerçekleştirildiği tüm katılımcıların ifadelerine yer vermek mümkün olmadığından örnekler verilmiştir.

“Şimdi şöyle hastaların çoğunluğunda vücut algı bozukluğu var, vücut dismorfik bozuklukları var ama bunun farkında değiller... burada ayırım yapmak zaten en önemli nokta bazılarının da aile ile ya da eşiyile sorunu oluyor ve burnunu yaptırınca düzeleceğini sanıyor. Yani estetik yaptıran hastaların net yarısında mutlaka altta bir psikolojik bir şey var. Bunları ayırt etmek psikiyatristlerin işi ama tabii ki mesleki tecrübeyle ayırt etmeye çalışıyoruz ama ne kadar ayırt etmeye çalışırsanız çalışın arada hata yaparak ameliyat etmemeniz gereken aslında psikolojik problemleri olan hastalar oluyor. Tabii o hastalar da bize problem olarak geri dönüyor. Mesela önce diyor ki doğal olsun diyo, doğal yapıyorsunuz sonra diyor ki ya ben bu kadar doğal istemiyordum işte estetik görünsün diyor. Estetik görünen bir şey yaptığınızda ya ben bunu da istemiyorum diyor. Çünkü ne istediğini bilmiyor” (Bircan Bey, kişisel görüşme, 8 Kasım 2020).

3.2. Kültürel ve Ahlaki Yozlaşma

Rinoplastiye etki eden bir diğer etmen ise kültürel ve ahlaki yozlaşma teması olarak ele alınmıştır. İskender Bey, hekimlerin estetik işlemleri reklamlarlaştırarak topluma duyurmaları sonucu halkın estetik talebinin arttığını ifade etmiştir. Bu noktada insanların eğitim ve kültür düzeyinin de burada önemli olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca kitle iletişim araçları yayımları aracılığıyla da toplumun kültürel açıdan değiştiğini ve insanların tüketime yöneldiğini ve mutluluğu tüketerek aradıklarını ifade etmiştir. İnsanlara ve topluma faydalı olmak gibi eski kültürel değerlerin yerini bireyselliğin ve görseelliğin aldığına değinmiştir. Katılımcının bu temada değerlendirilen ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

“... o eski aile değerlerimizi ortaya çıkartan süper baba ekmek teknesi işte milli değerlerden bahseden diziler yok. Şuandaki dizilerde tamamen işte lüks yatlar katlar villalar orda sadece bir erkek kadın ilişkisi hiçbir başka hayat mücadelesi yok tamam hiçbir şey yok ve sürekli kumpaslar alttan şey yapmalar aldatmalar... şu moda programları bunlara dikkat ettiğiniz zaman normaldeki Türk örf ve adetlerinin tam tersine tamam mı estetikte bunun bir parçası bu şekilde yoğrulmuş beyinler zaten aslında ben bunun parasal kısmında çok durduğumda aslında hazır geliyor bana ...hasta acaba nasıl bir tepki verir bir kişi eğer o hastadan bu anlamda çekinmiyorsa baktı ki biraz böyle şey gördü tufil gördü ya ben ses çıkarmaz yapar geçer ameliyatı kötü olsa da bir şey olmayacak, bu insan doğası lütfen şey olarak düşünmeyin yani işte doktor polis öğretmen falan filan yani şimdi sokaktaki insanın profiline bakın onu tutun doktor yapın mühendis hemşire polis yani o kadar” (İskender Bey, kişisel görüşme, 14 Kasım 2020).

3.3. Estetik Cerrahi Hekimlerinin Yönlendirmeleri

Rinoplastiye etki eden sosyal etmenlerden biri olarak da hekimlerin hastaları yönlendirmeleri olarak değerlendirilmiştir. Katılımcılar tarafından hekimlerin hastaları doğru ya da yanlış yönlendirmelerinin önemli olduğu belirtilmiştir. Bireyin sağlık durumunu değerlendiren bir kişi olarak hekimin sorumluluğu önemlidir. İskender Bey'in ifadelerine göre estetik cerrahlar arasında hastaları hem doğru yönlendiren hekimlerin hem de yanlış yönlendiren hekimlerin bulunduğu ifade edilmiştir. Ancak bu yönlendirmelerin gün geçtikçe daha fazla rinoplasti operasyonunun yapıldığı yönünde ilerlediği de belirtilmiştir. Maddi kazanç kaygısı olan hekimlerin daha fazla operasyon yapmaya çalıştıkları ve hatta hastalara kendileri operasyon önerdikleri de belirtilenler arasındadır.

“Hekim bu işin şefiye mutlaka bunu uygun bir şekilde yönlendirmesi lazım ama şu bir gerçek hastayı burada ameliyat ihtiyacı olmadığına ikna etseniz dahi mutlaka hasta bunu yaptıracak bir hekim buluyor. Sonuçta dışarda maddi kaygısı vesairesi olan hekimler de var onlar eninde sonunda bunu bir şekilde ameliyata alıyorlar ve bu hastalarla ne yazık ki ömür boyu uğraşıyorlar” (Akif Bey, kişisel görüşme, 15 Kasım 2020).

3.4. Nüfus Artışı

Diğer katılımcılardan farklı olarak Muzaffer Bey rinoplasti artışının sebeplerinden birini nüfus artışı olarak açıklamıştır. Ayrıca rinoplastinin dini açıdan sakıncalı olduğunu düşünen insanların da giderek azalmasıyla rinoplasti yaptırınlar çoğalmaktadır.

“Genelde estetik özelde ise rinoplasti operasyonları çok fazla yapılıyor ve her geçen gün artıyor. Birkaç sebebi var. Mesela biz kampüsteyiz öğrenci sayısı artıyor, hem tıp öğrencisi hem tıp dışı üniversite öğrencileri olarak. Popülasyon artışına bağlı olarak rinoplasti sayıları artıyor. Her geçen gün “Bu caiz mi?” sorusu azalıyor. Daha az duymaya başlıyoruz” (Muzaffer Bey, kişisel görüşme, 11 Kasım 2020).

3.5. Tıbbi İmkânların ve Hekim Sayısının Artması

Tıbbi imkânların ve hekim sayısının artması da rinoplastiye etki eden sosyal faktörlerden biri olarak değerlendirilmiştir. Bu tema altında bir araya getirilen katılımcı ifadelerine göre rinoplastinin yaygınlaşma sebepleri arasında rinoplastinin fazla komplike bir operasyon olmaması dolayısıyla birçok ilde ve birçok sağlık kurumunda gerçekleştirilebilen bir operasyon olmasıdır. Bir diğer neden ise rinoplastinin herkese hitap eden herkesin yaptrabileceği bir operasyon olmasıdır.

“Artık tıbbi ulaşılabilirlik imkanlar konusunda da rinoplastiyi Türkiye'nin her yerinde yaptırabilirsiniz. Hakkâri de dahil buna yani Türkiye'nin en doğusundan en batısına kadar yaptırmanız mümkün.

Çünkü çok komplike bir şey değil, prosedür değil. Birçok yerde yapan hekim var” (Orhan Bey, kişisel görüşme, 18 Kasım 2020).

“Rinoplastinin yaygınlaşmasının birkaç sebebi var. Bir tanesi sosyal medya bu en yeni olanı. Ondan bir önceki aşama da bu ameliyatı yapacak hekim sayısının artmış olması. Plastik cerrahların sayısı her geçen gün artıyor” (Muzaffer Bey, kişisel görüşme, 11 Kasım 2020).

“Herkes her kesime hitap ediyor yani rinoplasti. Bu yüzden de herkesin ulaşabildiği bir hizmet artık bu. Yaygın, doktor sayıları da sürekli artıyor, imkânlar geniş yani” (Oytun Bey, kişisel görüşme, 20 Kasım 2021).

3.6. Güzellik Anlayışındaki Değişim

Bu konuda katılımcıların ifadelerine göre güzellik günümüzde önemli bir öğedir. Güzelliğe ve imaja göre belirlenen sosyal statüler vardır ve güzel olmak sosyal hayatta avantaj sağlar. Bunu fark eden insanlar da iyi bir imaj oluşturmak için güzel olamaya çalışırlar. Ayrıca medyanın ve toplum üzerinde etkin rolü olan grupların insanlardaki güzellik algısını değiştirdiği ifade edilmiştir. Çeşitli medya araçlarında gösterilen modeller ile toplumun beğenisi toplandığı ve henüz karakteri ya da kişiliği tam oturmamış genç bireylerin bu görüntülere maruz kaldıklarında onlar gibi olmak istedikleri ifade edilmiştir. Başka bir katılımcının ifadelerine göre ise estetik giderek yaygınlaşmakta, sağlıklı olmaktan öte güzel olmak daha ön plana çıkmaktadır. Emperyalist sistemin insanlara dayattığı bir uygulama olarak kız çocuklarının küçük yaşlarda Barbie bebeklerle oynaması kız çocuklarında güzellik algısı oluşturmaktadır.

Günümüzde burun güzelliğine değinen Orhan Bey kabul gören bir burun şekli olduğunu kavisli yuvarlak hatlı ve ucu kalkık burunların güzel kabul edildiğini ifade etmiştir. Bu değişen burun güzelliğine göre de insanların burunlarının şeklini değiştirme yoluna gittikleri görülmektedir. Ayrıca günümüzde Batı genetiğinde var olan burun şeklinin kabul gördüğünü de belirtmiştir. Batı medeniyeti Dünya genelinde baskın bir kültür olduğundan diğer medeniyetlerin onlara benzemeye çalıştığı düşünülmektedir.

3.7. Fiziksel Sağlık Problemleri

Bu tema kapsamındaki ifadelerle göre bireylerin rinoplasti yaptırma sebeplerinden biri fonksiyonel problemlerdir. Ancak katılımcılara göre fonksiyonel bir problem için estetik cerrahlara başvuran hasta oranının 1/10 ya da %10 gibi düşük bir oran olduğu ifade edilmiştir. Fonksiyonel problemler kaza, travma ya da darbe sonucu burun kırılması veya nefes almayı engelleyici herhangi bir durum olarak ifade edilmiştir.

“Ama mesela onun dışında daha geçmişte travma geçirmiş o bölgeye darbe almış insanlar daha sonraki dönemde bu travmanın yan etkilerini olumsuz etkilerini gidermek için de bize başvurabiliyorlar” (Akif Bey, kişisel görüşme, 15 Kasım 2020).

“Bezen rinoplasti ameliyatları bir nefes alma veya diğer burun problemlerinin sonucu olarak da yapılabilir... Bazen de burunda mecburen bir estetik işlem yapılması gerekebilir. Bu da nasıl olabilir. Kişinin nefes alma ile ilgili şikâyetleri düzeltilirken bu nefes alma şikâyeti sonunda bu işlem yapılırken burna da yeni bir şekil verilmesi gerekebilir” (Orhan Bey, kişisel görüşme, 18 Kasım 2020).

Bir diğer alt tema “nefes alamama bahanesi ya da tıbbileştirme”dir. Katılımcıların ifadelerine göre insanların rinoplasti taleplerinin temel nedeni burunlarını beğenmemeleridir. Sosyal baskılar nedeniyle estetik isteklerini açıklayamayan kişilerin “nefes alamadığım için ameliyat olmam gerekti” diyebilmeleri için bahane oluşturdukları görülmektedir. Rinoplasti için estetik cerraha başvuran hastaların neredeyse hepsinin “nefes alamıyorum, oksijensiz kalıyorum” gibi ifadeler kullandığından ve tomografi sonuçlarında görülen eğriliklerle de ailelerin daha kolay ikna edildiğinden söz etmiştir. Ancak bu eğrilik insanların %95’inde doğal olarak olabilir. Ancak herkes de nefes problemi oluşturmaz. Ayrıca nefes almayı bahane eden hasta grubunun aile yapısının tutucu bir yapıya sahip olduğu belirtilmiştir. Bu konudaki örnek katılımcı ifadesi şu şekildedir:

“Burunlarını beğenmeme, temel neden bu. Nefes alma ile ilgili sorunlarını söylese de hastalar bununla ilgili genelde geliş nedeni ya da bahane sosyal baskılar nedeniyle ben nefes alamıyordum da ondan ameliyat oldum demek için gelen hasta çok. Ama biz muayenemizde yapılan tetkiklerde nefes alması ile ilgili problemi olmadığını halde ben nefes alma ile ilgili ameliyat olmaya geldim diyen var. Nefes alma ile ilgili sorundan dolayı geldim dedikten sonra ameliyat sonrası nefesle ilgili hiçbir şey söylemeyen birçok hastamız var. Yani ameliyatı öyle olacağım oluyorum dese de onu unutuyor o bir bahanesi oluyor... Nefes almayla ilgili hastalara şunu soruyoruz “Biz sadece nefesini düzeltsek yeter mi?” Dediğimiz zaman “hayır yapmışken onu da yapalım” gibi bir ifade kullanılır. Hemen hemen bu olur” (Orhan Bey, kişisel görüşme, 18 Kasım 2020).

3.8. Salt Estetik Düşüncesi

Bir grup katılımcı hastaların çoğunluğunun direkt olarak estetik amacıyla başvurduklarını ifade ederken bir grup katılımcı ise “estetik için geldim” diye açıkça ifade eden hasta oranının oldukça düşük olduğunu ifade etmiştir. Bu görüş farklılıklarının sağlık kurumu farklılıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Özel bir kliniğe başvuran hastalar açıkça niyetini ve isteğini ifade ederken, devlet ya da üniversite hastanesine başvuran hastaların çoğunluğunun semptom şikâyetlerini ön planda tuttuğu anlaşılmaktadır. İlginç olarak Oytun Bey bazı ebeveynlerin kızlarını estetik cerrahiye güzelleşmesi ve evlenmesi amacıyla getirdiklerini ifade etmiştir.

“Diğer %50’lik ben zaten burnumu sevmiyorum, kemerini sevmiyorum, eğriliğini sevmiyorum, biraz daha kalkık olsun istiyorum kavisli istiyorum gibi gerekçelerle geliyor. Bir kısmı da diyor ki nefes alma problemim var ama benim esas gerekçem o değil ben görüntüsü düzelsin istiyorum. Yarı yarıya diyebiliriz... Hastalar “burnumu beğenmiyorum” “hayatıma yeni bir başlangıç yapmak istiyorum” “hep bunu istiyordum ama çocukların belli bir yaşa gelmesini bekledim” ya da “hocam hep istedim ama ekonomik olarak şimdi fırsat oldu” “istiyordum ama eşimi razı edemiyordum” gibi şeyler söyleyebiliyorlar.” (Muzaffer Bey, kişisel görüşme, 11 Kasım 2020).

“Aynaya bakınca burnum kötü geliyor diyenler var... Güzelleşmek için gelen hastalar da var. Mesela babalar kızlarını getiriyor burnunu güzelleşsin de evlensin diye” (Oytun Bey, kişisel görüşme, 20 Kasım 2021).

Rinoplastiye etki eden sosyal etmenlerden biri de statü ya da değişim isteği olarak ele alınmıştır. Buradaki katılımcı ifadelerine göre bazı hastalar için rinoplasti statü artışı ya da hayatında yenilik olması amacıyla yapılmaktadır. Daha yüksek statüde bir kişi ile evlenme ya da hayatın değişeceği düşüncesi burada etkilidir. Muzaffer Bey yenilik düşüncesinin özellikle 40’lı yaşlardaki kadınlarda görüldüğünü ifade etmiştir.

Sosyal çevrenin de insanların rinoplasti operasyonu geçirmesinde etkileri bulunmaktadır. Katılımcılar bu temada özellikle arkadaş tavsiyesinin ve yorumlarının çok önemli olduğunu ifade etmiştir. Orhan Bey’e göre rinoplasti olan bir kişideki olumlu değişimi gözlemleyen diğer insanlar da rinoplasti olmak istemektedir.

“Arkadaş çevresi, sosyal medya rinoplastiye etki eden faktörlerdir. İnsanlar arasında bu bir artık bak şu telefonum var gibi bak şunu yaptırdım bunu yaptırdım davaları söz konusu oluyor... Erkeklerde daha çok gördüm ama kadınlarda da gördüm biz zaman birileri onun burnunu beğenmemiş tamam mı bu bir kız olabiliyor erkek için mesela doktor olabiliyor onu da duydum ben burnu çok güzel ben burun ameliyatı olmaya niye dedim hiçbir şey yok dedim bana dedi ki zamanında bir doktor senin burnun çok kötü gel ameliyat yapalım dedi dedi ben o zamandan sonra kafaya taktım. Bilinçaltında kalıyor bunu çevresindeki birileri ya alay ediyor burnuyla” (İskender Bey, kişisel görüşme, 14 Kasım 2020).

3.9. Dijitalleşmenin Etkileri

Bu tema “Kitle iletişim araçları”, “Görsellik çağı” ve “Sosyal medya” alt temalarından oluşmaktadır. Ayrıca “Sosyal medya” alt temasının da altında “Hekimler” teması yer almaktadır.

İskender Bey bu konudaki ifadelerinde insanların kitle iletişim araçlarında gösterilen programlardan etkilendiğini açıklamıştır. Amerikan filmi popülaritesi ya da son dönem Türk dizilerinde işlenen lüks hayatların insanları etkilediğine değinmiştir. Sürekli bu görüntülere maruz kalan kişilerde bir süre sonra oradaki aktörlere benzeme isteği ya da onlar gibi olmak, onlar gibi yaşamak arzusu ile dolduklarını ifade etmiştir. Ancak bu durumun yanlış olduğunu ve toplumu yönlendirmede etkisi olabilecek herkesin sorumluluk alarak toplumun ahlaki değerlerini güçlendirici yenilikler yapmaları gerektiğini de çözüm olarak ifade etmiştir. Orhan Bey yaşadığımız dönemin görselliğin ve imajın ön planda olduğu bir dönem olduğunu ifade etmiştir. Görüntünün ve imajın önemli olması dolayısıyla insanların bedenlerinin dış görünüşüne de önem verdiklerini bu sebeple estetik taleplerinin arttığını ifade etmiştir. Melike Hanım ise estetiğin modern dönemle birlikte değişen yaşam şekillerin bir parçası olduğunu ifade etmiştir. Görselliğin ve sosyal medyada fotoğraf paylaşmak gibi durumların da yaygınlaşması ile bedenin görünüşünün önemi artmıştır. Haldun Bey'in düşüncelerine göre ise sosyal beğeni için insanlar estetik yaptırmaktadır. Karşı cinsin beğenisi de bu noktada önemlidir. Erkekler burun estetiği yaptırdıklarında kızlar tarafından beğenileceklerini ve seveceklerini düşünmektedir. Kızlar için de aynı düşünce geçerlidir. Oytun Bey hastalarının selfie çektiklerinde burunlarının güzel görünmemesi sebebiyle rinoplasti yaptırmak istediklerini ifade etmiştir.

Sosyal medya da bireylerin rinoplasti yaptırmalarında etkili olan en önemli unsurlardandır. Bu konudaki katılımcı ifadeleri diğer alt temalara göre sayıca daha fazladır. Bu temada yer alan ifadelere göre bireylerin sosyal medyada fotoğraf paylaşma, bu fotoğraflarda güzel görünme, fazla beğeni alma, olumlu yorum alma gibi durumları dijitalleşen günümüzde oldukça önemlidir. İnsanların sürekli güzel fotoğraflarını paylaşmaları da diğer insanlarda güzel olma isteği güzel fotoğraf paylaşma isteği uyandırmaktadır. Ayrıca insanların sosyal medyada gördükleri ve rol model olarak benimsedikleri ünlülere benzeme istekleri de rinoplasti operasyonu taleplerine etki eden bir diğer unsurdur. Ayrıca katılımcılar sosyal medyada rinoplasti reklamlarının da yapıldığını insanların bu reklamlardan da etkilendiğini ifade etmektedir. Bu konuda katılımcıların kendi ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

“Rinoplastiye medya, sosyal medya arkadaş çevresi, ünlüler, birine benzeme isteği çok etki ediyor... Artık dünya küçük. Herkes her şeyi anında görüyor. Dakikalar sonra bütün dünya bir şeyden haberdar olabiliyor. E gençlerin de takip ettiği bir sürü idoller var. İşte sosyal medya fenomenleri falan var onlara bakıyorlar ve benim burnumda böyle olsun diyorlar. Sosyal medyanın bu işi çok fazla reklam etmesinden dolayı olan şeyler” (Mehmet Bey, kişisel görüşme, 25 Kasım 2020).

“Selfie paylaşmak o fotoğrafın değerlendirilmesi yorumu beğenisi artık insanlar için çok önemli insanlar artık görselliklerine önem veriyorlar bu yüzden de daha güzel olmak daha çok beğenilmek övgü almak için güzelleşme estetikleşme çabasındalar diye düşünüyorum” (Melike Hanım, kişisel görüşme, 1 Aralık 2020).

“Genellikle ünlülerin ya da doktorların medyada paylaştığı before-after fotoğrafları insanları etkiliyor. İnsanlar ünlü güzel kızları görünce kendisinin de ameliyat olunca güzel olacağını düşünüyor. Hasta bize gelirken before-after fotosuyla geliyor. Bende böyle burun istiyorum diyor.” (Oytun Bey, kişisel görüşme, 20 Kasım 2021).

Diğer katılımcılardan farklı olarak Akif Bey sosyal medya konusunu biraz daha kapsamlı ele almıştır. İfadelerine göre sosyal medyada fotoğraf paylaşmak kişinin diğer insanlar tarafından değerlendirilmeye açık hale gelmesini sağlamaktadır. Burada yapılan yorumlar sayesinde fotoğraftaki kişinin güzel ya da çirkin yönleri ortaya çıkmaktadır. Fotoğraf paylaşan kişi yorumlar sonucunda bireyde yeni fikirler oluşarak yeni estetik taleplerine yönelim gösterebilmektedir. Akif Bey bu durumun dijitalleşen ve küreselleşen çağın bir getirisi olarak değerlendirmiştir. Sosyal medya sayesinde fiziksel uzaklığın anlamını yitirerek herkesin birbirini görebildiği ve değerlendirebildiği bir alan oluşmuştur.

Toplumun sosyal medya kullanımı ve paylaşımlarının yanı sıra hekimlerin de sosyal medya paylaşımları rinoplasti üzerinde etkili bir unsurdur. Bazı katılımcılar estetik cerrahların sosyal medya hesaplarında rinoplasti operasyonu geçiren güzel hastalarının fotoğraflarını paylaştıklarını bu sayede diğer insanlar üzerinde beğeni ve rinoplasti isteği uyandırdıklarından söz etmiştir. Bircan Bey’in ifadelerine göre hekimler sosyal medyayı pazarlama stratejisi olarak kullanıyorlar. Hatta hekimler hastalarının fotoğraflarını photoshop ile güzelleştirerek bu paylaşımları yapmaktadır.

“Sosyal medya da tıp profesyonellerinin yaptığı bir şey bakın biz bu işi iyi yapıyoruz. Çok da korkulacak bir şey yok, çok da pahalı bir iş değil gibi farklı hekimlerin farklı yola çıkış noktaları var bu sebepten daha bilinir oluyor. Bizim mesela öğrenci arkadaşlarımıza derslerde soruyoruz. Plastik cerrahlar ne yapar. En bilinir olan kozmetik işlemler estetik cerrahi işlemler, niye sosyal medyada yazılı basında görsel basında sürekli var yani günün hemen her saatindeki sağlık programlarından birinde estetik işlem kozmetik işlemlerle ilgili konuşan birisini bulabilirsiniz” (Muzaffer Bey, kişisel görüşme, 11 Kasım 2020).

Akif Bey bu konuda bazı hekimlerin sadece rinoplasti operasyonu sonucu güzel olan hastalarının fotoğraflarını paylaştıklarını ifade etmiştir. Haldun Bey’in ifadelerine göre ise hekimlerin sosyal medyada veya internette hastalarının fotoğraflarını paylaşmaları yönetmeliğe aykırı bir durumdur. Bilindiği üzere ülkemizde sağlık alanında reklam yasağı vardır. Bu konuda "Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği'nin 5. maddesinin 8 bendinde "Reklamlar, hastaların tedavi öncesi ve sonrasına ait ifade ya da görüntüler içeremez" ifadesi yer almaktadır (Resmi Gazete, 2015). Nalan Hanım da hekimlerin sosyal medyada "hasta avı"na çıktıklarını ifade etmiştir. Hep güzel hastalarının fotoğraflarının paylaşılmasına hatta similasyon programlarıyla görseller üzerinde oynama yaparak paylaşım yaptıklarını eleştirel ifadelerle açıklamıştır. Ayrıca hastaların büyük çoğunluğunun da hekimlerini sanal ortamdan seçmelerinin yanlış bir durum olduğunu

ifade etmiştir. Sanal ortamların gerçeği yansıtmadığını bu sebeple hastaların mağdur olabileceklerine değinmiştir.

4. Tartışma

İlgili literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde, ergenlik, alkolizm, yaşlanma, anksiyete, menopoz, hamilelik ve doğum, hiperaktivite bozukluğu ve beslenme gibi birçok durumun tıbbileştirilmiş olduğu anlaşılmaktadır (Bilişli, 2019; Çınarlı, 2016; Kurtdaş, 2017; Toraman ve Erdem, 2016). Bu çalışmada ise estetik operasyonlardan biri olan rinoplasti ele alınmıştır. Konya’da rinoplasti operasyonları gerçekleştiren estetik cerrahlarla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Derinlemesine görüşmelerin değerlendirilmesi sonucunda rinoplastinin tıbbileştirildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Rinoplastiye etki eden en önemli unsurların sosyal medya, sosyal çevre, ruhsal sağlık durumu ve estetik cerrahlar olduğu bulgulanmıştır. Demirbaş’ın 2019 yılında yapmış olduğu çalışmanın sonuçlarına göre insanların estetik müdahalelere başvurma nedenlerinin; beden algı bozukluğu, benlik saygısı, beden algısı, güzel, genç ve çekici görünme isteği, çeşitli yeme bozuklukları, yaşamdanda duyulan memnuniyetsizlik, rekabet duygusu ve toplumda alay konusu olma gibi psikolojik ve sosyo-kültürel faktörler olduğu tespit edilmiştir (Demirbaş, 2019).

Günümüzün görsellik ve imaj dünyası haline gelmesi, sosyal medyanın özellikle gençler tarafından çok etkin kullanılması, sosyal medyada fotoğraf paylaşma ve paylaşılan fotoğrafların güzel olmasıyla beğeni elde edilmesi önemlidir. Ayrıca sosyal medyada ünlülerin, fenomenlerin ve estetik cerrahların rinoplasti konusundaki paylaşımlarının da bireyleri rinoplastiye yönlendiren sebeplerdir. Öte yandan rinoplasti düşünen bireylerin bu konudaki araştırmalarını sosyal medya üzerinden yapmaları da sosyal medyayı bu konuda belirleyici hale getirmektedir. Rinoplasti konusunda bilgi edinebilmek için de çoğu insanın öncelikle sosyal medyayı üzerinden ve sosyal çevreden yararlandığı bilinmektedir (Başaran ve Kuzucu, 2019).

Beden biyolojik bir konu olduğu kadar sosyal ve kültürel bir konudur. İnsanlar yaşadığı çevreyi hem etkiler hem de bu çevreden etkilenir (Danış, 2006). Rinoplasti konusunda da bireylerin toplumsal çevrelerinden önemli derecede etkilendikleri anlaşılmaktadır. Rinoplastinin yaygınlaşması, operasyon geçirenlerin bu durumu çeşitli yollarla paylaşması ve bilinirliğinin artmasıyla normalleşmesi de rinoplastiyi artıran faktörlerdendir. İnsanların birbirlerinin bedenlerinin görüntüsüne dikkat ederek doğru/yanlış ya da normal/anormal şeklinde yargılamaları bireyleri “normal” sayılana ya da kabul gören burun şeklini elde etmeye yönlendirmektedir.

Bir başka açıdan estetik cerrahların alanı, çeşitli yollarla ticari bir sektöre dönüştürmeleri de bireyleri rinoplastiye yönelten sebepler arasında sayılmaktadır. Öyle ki hekimlerin hastalarının öncesi sonrası fotoğraflarını sosyal medya hesaplarında ya da internet sitelerinde paylaşmaları ile de henüz rinoplasti olmayan insanların rinoplasti konusunda değerlendirme yapmalarına fırsat verir. Ayrıca hekimlerin yalnızca güzel olan hastalarının fotoğraflarını paylaşmaları ya da fotoğrafları photoshop ile daha da güzelleştirerek

paylaşmaları insanlarda güzelleşme isteği uyandırmaktadır. Paylaşımların doğruluğunu sorgulamayan, irdelemeyen ve inanma eğilimi gösteren büyük çoğunluk yanlış paylaşımlarla yönlendirilmiş olabilmektedir (Okumuş, 2019).

Sosyal medya ile birlikte tüketim kültürü her geçen gün güçlenmektedir. Sosyal medya gibi çeşitli araçlarla insanlarda oluşturulan imaj kültürü, tüketim kültürünü tüketmek için tüketmek, zevk için tüketmek üzerine dayalı olduğu toplumlarda o boyutlarda etkili olmaktadır ki yaşlanma dahi bir sorun olarak görülmekte ve o nedenle de diyetten spor ve kozmetiğe kadar pek çok vesileyle vücut bakımıyla genç görünmek için çaba harcanmaktadır (Featherstone, 2005). Bu durum kıyafet, yeme içme, saç ve makyaj gibi unsurları çoktan aşmış ve bedenini yapılandırılmasına kadar etki etmiş görünmektedir. Sosyal medya aracılığıyla insanlarda oluşturulan kusursuz beden algısı sayesinde estetik ameliyatlar ve işlemler bir ihtiyaç haline getirilmektedir. İnsan yaşamında meşruiyeti fark etmeksizin pek çok arzu ve isteğin karşılanması gereken bir ihtiyaca dönüştüğü bilinmektedir. Bu ihtiyaçlar beslenme, barınma gibi temel ihtiyaçlar olarak ortaya çıkabilirken, daha güzel görünme, sosyal statüyü yükseltme gibi farklı ihtiyaçlar olarak da ortaya çıkabilmektedir. İnsanlar temel ihtiyaçlarını karşıladıklarında daha lüks sayılabilecek ihtiyaçlarını gündeme getirebilmektedir. Fakat günümüzde iletişim araçlarının ve kapitalist tüketim kültürünün etkisiyle insanlar çok uzak gibi görünen isteklerini bile ihtiyaç olarak gündeme getirebilmektedir (Torlak, 2000).

Bu düşünce yapısının oluşmasına etki eden en önemli faktörün günümüzde insanların görüntülerinin çok önemli olduğu dijital bir çağda yaşanması olduğu düşünülmektedir. Özellikle gençlerde ancak yine de insanların önemli bir çoğunluğunda akıllı telefonlar ile fotoğraf çekmek ve sosyal medya hesaplarında paylaşmak, teknolojiyle gelişen ve giderek popülerleşen bir olgudur. Bir düşünceye göre ise insanlar sosyal medyada sık sık fotoğraf paylaşarak ya da profil fotoğrafı değiştirerek, ben güzelim vurgusunu yapmaktadır (Uzundumlu, 2015). Amerikan Psikologlar Derneği'ne göre kendi kendinin fotoğrafını çekme (selfie) psikolojik bir hastalığa işaret edebilmektedir. Aşırı derecede fotoğraf çekmek ya da paylaşmak bir hastalıktır (Balakrishnan ve Griffiths, 2018).

Rinoplastiye etki eden bir diğer sosyal faktör ruhsal sağlık problemleri olarak ele alınmıştır. Günümüzde hem dünyada hem de Türkiye'de ruhsal sağlık problemlerinin çeşitlenmesi ve artması önemli bir durumdur. Estetik operasyonların da bireylerin ruhsal sağlık problemleri ile ilişkili olduğu bilinmektedir. Öyle ki estetik operasyonlar bireylerin beden algılarında, kendine güven duygularında ve psikolojik durumlarında değişikliklere sebep olmaktadır (Soest, Kvale, Roald ve Skolleborg, 2009). Öte yandan rinoplasti kişinin psikososyal deneyimlerini ve gelişimini etkileyebilecek sosyal çekicilik, tutumlar, atıflar ve eylemler üzerinde etkilidir. Estetik ameliyatların başkaları tarafından daha olumlu kişilik atıflarını teşvik eden fiziksel çekicilikte iyileşmeler sağladığı bilinmektedir (Cash ve Horton, 1983).

Rinoplasti hastalarında operasyon sonrası ortaya çıkabilecek çeşitli komplikasyonlar açısından hasta seçimi önemlidir. Cerrahların herhangi bir işlemden önce mevcut psikolojik sorunları olan hastaları tespit etmesi önemlidir (Naraghi ve Atari, 2017). Kucur ve

diğerlerinin 2016 yılında yapmış oldukları çalışmanın sonuçlarına göre, rinoplasti hastalarının çeşitli psikolojik rahatsızlıklara sahip oldukları tespit edilmiştir (Kucur ve diğerleri, 2016). Şen ve diğerleri tarafından 2003 yılında yapılan çalışmada ifade edildiğine göre ise rinoplasti hastaları üzerinde gerçekleştirilen psikolojik araştırmalarda, bu hastaların daha fazla psikolojik bozuklukları olduğu saptanmıştır. Rinoplasti hastalarının psikolojik durumu kaynaklı olarak hastalar çevrelerindeki bireylerden kendilerini soyutlayarak, yalnızlaşan, utangaç ve kaygılı biçimde herkesin onun burnuna baktığını düşünen insanlardır. Burunlarını gizlemek için çeşitli garip hareket ve jestler geliştirebilmektedirler. Pek çok araştırmada psikolojik problemleri olan hastaların rinoplasti sonrası çok büyük bir kısmının psikolojik olarak fayda gördükleri saptanmıştır. Ancak psikiyatrik açıdan iyi değerlendirilmemiş hastalarda sonuç olumsuz da olabilmektedir (Şen ve diğerleri, 2003).

En önemli faktörlerden biri de estetik cerrahların insanları yönlendirmeleri olarak tespit edilmiştir. Ancak tek başına estetik cerrahların rinoplastiyi artırdığı söylenemez. İnsan toplumsal bir varlık olması sebebiyle çevresinde gerçekleşen oluşumlardan ve gelişmelerden etkilenir. Bir katılımcının da ifade ettiği gibi küreselleşen ve kapitalistleşen bir dünyada yaşamaktayız. Tüketim kültürünün güçlenmesi, bedenlerin görüntüsünün önemli hale gelmesi, teknoloji alanındaki gelişmeler sayesinde dijitalleşmenin artması ve aynı zamanda pazarlama ve reklam stratejilerinin de her geçen gün güçlenerek çoğalması gibi pek çok unsurun da estetik cerrahi alanını ve bu alanda çalışanları etkilediği düşünülmektedir. Bilinmelidir ki tıp etiğinde dört temel ilke söz konusudur. Bunlar yararlılık, zarar vermeme, özerkliğe saygı ve adalet ilkeleridir. Öncelikle yararlılık tıp ilkeleri içerisinde hastaya yararlı olmayı öngören bir ilkedir (Tengilimoğlu, 2016).

"Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği'nin 5. maddesinin 8 bendinde "Reklamlar, hastaların tedavi öncesi ve sonrasına ait ifade ya da görüntüler içerebilir" ifadesi yer almaktadır (Resmi Gazete, 2015). Ancak gerçek yaşamda bu yönetmeliğe aykırı davranıldığı görülmektedir. Sağlığın değeri ve önemi azaltılarak etik değerlerden de uzaklaşmış olmaktadır. Güzellik ve sağlık ilişkilendirilerek tüketim ögesi haline getirilmektedir (Okumuş, 2019).

Araştırmanın giriş kısmında açıklanan literatürden de hatırlanacağı üzere tıbbileştirme üç yolla gerçekleştirilebilmektedir. Bunlar kavramsal, kurumsal ve etkileşimsel düzeylerdir. Kavramsal olarak tıbbileştirme, bir problemin tanımlanmasında tıbbi bir sözcük ya da model kullanımıyla gerçekleşmiş olur. Kurumsal düzeyde tıbbileştirme ise bir sağlık kurumunun çalışmalarının üst düzey yetkililer ya da kurumlar tarafından meşrulaştırılarak onaylanmasıyla gerçekleşir. Etkileşimsel düzeyde ise hasta-hekim etkileşimi ile tıbbileştirme gerçekleşir. Bu durum hekimlerin bir hastanın yakınmalarını ve şikayetlerini tıbbi sorun olarak tanımladığında ve/ veya tıbbi tedavi uyguladığında gerçekleşmiş olur (Bell, 1987).

Bu araştırmanın bulguları incelendiğinde burun estetiği yani rinoplasti alanında iki yolla tıbbileştirmenin gerçekleştiği görülmüştür. Birincisi kavramsal, ikincisi etkileşimsel düzeydedir. Araştırma verilerine dayalı olarak hekimler tarafından gerçekleştirildiği bul-

gulanan estetik cerrahi işlemlerin kavramsal yolla tıbbileştirildiği durumlar olabilmektedir. Hasta- hekim etkileşimi düzeyinde ise nefes alamama bahanesi ile tıbbileştirilmenin gerçekleştirildiği görülmektedir. Mohamadshahi ve diğerlerinin (2014) İran’da rinoplasti hastalarını üzerine yapmış olduğu çalışmada rinoplastinin doğrudan tıpla ilgili olmayan ancak güçlü bir şekilde tıbbileştirilmiş bir alan olan güzellik amacıyla çoğunlukla gençlere uygulandığı belirtilmiştir (Mohamadshahi, Pourreza, Orojlo, Mahmoodi ve Akbari, 2014).

Katılımcıların ifadelerine göre rinoplasti üzerine yeni bir kavramsallaştırma “3K burun” dur.” 3K burunlar diyo gençler arasında bunlar çok moda yani kavisli kalkık küçük burunlar tercih ediliyor” (Nalan Hanım). Katılımcı ifadelerinde belirttiği üzere 3K burun küçük kalkık ve kavisli burnun kısa ifadesidir. Özellikle instagramda “#3K” şeklinde paylaşılan rinoplasti geçirmiş kişilerin fotoğraflarının paylaşılmasıyla popüler hale gelen bir kavramsallaştırma. “3K” ifadesinin ilk olarak kim tarafından ortaya atıldığı ve yaygınlaştırıldığı bilinmemekle birlikte günümüzde estetik cerrahi hekimlerinin sosyal medya hesaplarında hasta fotoğraflarını paylaşırken çokça kullandığı hashtag haline gelmiştir (Arıdaşır, 2019; Yıldırım, 2017).

Özellikle sosyal medya üzerinden yaygınlaştığı/yaygınlaştırıldığı düşünülen 3K burun şeklinin, tıbbi bir yöntemle gerçekleştirilen burun modeli olduğu anlaşılmaktadır. Henüz tıbbi literatürde 3K olarak anılmaması ile birlikte modelin toplumsal bilinirliği ve hekimlerin rinoplasti ile oluşturulan burun şeklini ifade etmede kullandıkları gerçektir. Bu noktada 3K burun kavramının tıbbileştirilmekte olan bir kavram olduğu söylenebilir. Öte yandan Conrad (2005)’a göre ticari alana hâkim olan piyasa aktörleri tarafından da tıbbileştirme gerçekleşir. Bu aktörlerin toplumu yönlendirmesi ile tıbbi işlemler, ürünler ve uygulamalar yaygınlık kazanarak piyasalaştırılır. Burada sosyal medya bir pazar aracı haline geldiği ve hekimlerin de ticari birer aktör rolünde oldukları ifade edilebilir. Gerek yerli gerekse yabancı literatürde ise bu şekilde toplumun ilgisinin çekildiğini ve güzellikğin sağlık ile ilişkilendirilerek tıbbileştirildiğini savunan pek çok çalışmaya rastlanabilmektedir (Çelik ve Erdem, 2016; Demez, 2012; Kurtdaş, 2017; Kurt 2016; Merianos, Vidourek ve King, 2013; Neto ve Caponi, 2007; Vray ve Deery, 2008).

5. Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma kapsamında gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerin analizi ile elde edilen sonuçlara göre sosyo-ekonomik durum farklılıklarının rinoplasti için önem arz etmediği görülmüştür. Rinoplastiye etki eden en önemli sosyal faktörlerin sırasıyla sosyal medya, sosyal çevre, ruhsal sağlık problemlerinin artışı, hekimlerin yönlendirmeleri ve kültürel/ahlaki yozlaşma olduğu tespit edilmiştir. Hastaların estetik cerrahiye salt estetik talebi ile başvurmalarının yanı sıra “nefes alamama” gerekçesi ya da “bahanesi” ile de başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca rinoplastinin kavramsal ve etkileşimsel açıdan tıbbileştirildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmanın sonuçlarından da görüleceği üzere bireyin burnunun şekillendirilmesinde hem sosyal hem psikolojik hem de fiziksel durumlar etkilidir. Bu sebeple estetik cerrahların operasyon kararı vermeden önce hastalarını hem sosyal hem psikolojik hem de fiziksel açıdan multidisipliner bir yaklaşımla değerlendirmeleri önerilir. Bunun hem operasyonun

başarısı hem de hasta ihtiyaçlarının tam karşılanabilmesi için gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu değerlendirme ilgili birim hekimlerince konsültasyon şeklinde ya da ortak değerlendirme toplantısı şeklinde gerçekleştirilebilir. Günümüzde güzel görünmek, atfedilmiş statüden ziyade kazanılmış statüye dönüşmüş durumdadır. Güzel beden estetik operasyonlar sayesinde elde edilebilecek bir durum haline gelmiştir. Ancak bu durumun ekonomik eşitsizlikler yoluyla sosyal statü eşitsizliğini artırabileceği düşünülmektedir. Bu sebeple bireyleri güzellik amaçlı estetiğe yönlendiren etkenlerin azaltılması gerektiği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aksakal, İ. A., Keles, M. K., Engin, M. S., Aydoğdu, İ. O. ve Küçüker, İ. (2017). Preoperative simulation in planning rhinoplasty: Evaluation from 'Patients and Surgeons' Perspectives. *Facial Plastic Surgery*, 33(03), 324-328.
- Araslı, O. (2017). Medyadan “estetik-güzellik” uygulamalarına “merdiven üstü” bir bakış: “Adana’daki sahte estetik iddiaları” hakkındaki haberlerin değerlendirmesi. *Atatürk İletişim Dergisi* 14, Sağlık İletişimi Özel Sayı, 61-80.
- Arıdaşır, O. (2019). *3K burun, küçük, kalkık, kavisli, hastamız böyle istedi*, Instagram Hesabı, Web: https://www.instagram.com/p/BvlsSz7AU_C/ adresinden 07 Ocak 2021’de alınmıştır.
- Arslan, A. (2006). *Rhinoplasti yapılan hastalarda iki farklı sütür materyalinin uzun dönem sonuçlarının yeni bir yöntem ile analizi*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Plastik Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Anabilim Dalı.
- Balacrishnan, J. ve Griffiths, M. D. (2018). An exploratory study of “selfitis” and the development of the selfitis behavior scale. *Int J Ment Health Addiction*, 16, 722-736.
- Barlas, G. Ü., Karaca, S., Onan, N., Öz, Y. C., Gürkan, A., Işık, I. ve Sümeli, F. (2014). Estetik cerrahi hastalarında beden imajı, işlevsel olmayan tutumlar ve depresyon. *Türk Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Dergisi (Turk J Plast Surg)*, 22(3),108-113.
- Başaran, M. M. ve Kuzucu, İ. (2019). Hekim internet sayfalarındaki rinoplasti bilgilendirmelerinin okunabilirlik açısından farklı branşlar bazında karşılaştırılması. *Türkiye Klinikleri, Tıp Bilimleri Dergisi*, 39(3), 304-309.
- Baumgarten, A. G. (2007). *Ästhetik*. Latin-German edition. Translate, preface, notes, indexes by Dagmar Mirbach (2 vols.), Hamburg: Felix Meiner Verla.
- Bell, S. E. (1987). Changing ideas: The medicalization of menopause. *Sci. Med.*, 24(6),535-542.
- Bilişli, Y. (2019). İnternet sağlık haberlerinde tıbbileştirmenin inşası: Sağlık haber söylemine eleştirel bir bakış. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (4), 3608-3629.
- Bingöl, O. (2015). *Estetik cerrahi müdahaleler ve modern beden: Samsun ili örneği*. Yayımlanmamış doktora lisans tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, İ. (2019). *Sağlık olsun: Sağlığın toplumsal görünümü*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Cash, T. F. ve Horton, C. E. (1983). Aesthetic surgery: Effects of rhinoplasty on the social perception of patients by others. *Plastic and Reconstructive Surgery*, 72(4), 543-550.
- Chen, H. C., Karri, V., Yu, R. L., Chung, K. P., Lu, Y. T. ve Yang, M. Ç. (2010). Psychological profile of taiwanese female cosmetic surgery candidates: Understanding their motivation for cosmetic surgery. *Aesthetic Plastic Surgery*, 34(3), 340-9.
- Clapham, P. J., Pushman, A. G. ve Chung, K. C. (2010). Aesthetic surgery performed by plastic surgery residents: An analysis of safety and patient satisfaction, *Plast Reconstr Surg.*, 125(6),1826-33.
- Conrad, P. (2007). *Medicalization of society*. USA: The Johns Hopkins Universty Press.
- Çelik, R. ve Erdem, R. (2016). Hekimin değişen kimliği çerçevesinde sağlığın kültürleşmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 7(16), 61 – 74.
- Çınarlı, İ. (2016). ‘Stratejik’ sağlık iletişiminin sağlığın tbbileştirilmesindeki rolü. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Süreli Elektronik Dergi, 4, 203-18.
- Danış, M. Z. (2006). Davranış bilimlerinde ekolojik sistem yaklaşımı. *Aile ve Toplum*, 3(9), 45-55.
- Dean, N. R., Foley, K. ve Ward, P. (2018). Defining cosmetic surgery. *Australasian Journal of Plastic Surgery*, 1(1),95-103.
- Demez, G. (2012). Medyada yeni sağlık anlayışları ve kadın bedeninin temsili. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9 (1), 512-533.
- Demirbaş, H. (2019). İnsanlar neden estetik müdahalelere yönelmektedir? Gerisindeki güdülenme. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(99), 81-91.
- Durmuş, M. (2015). *Güncel bireysel anlatılar üzerinden burun estetiği hevesini anlamak ve anlamlandırmak: 21. yüzyıl döneminde burun buruna gelen toplum ve rinoplasti*. Yayımlanmamış doktora lisans tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eryılmaz, T., Küçüköyük, İ., Camgöz, N., Güngör, İ., Yavuzer, R., ve Atabay, K. (2006). Rinoplasti: Ağrılı bir girişim midir? *Türk Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Dergisi (Turk J Plast Surg)*, 14(3), 178-81.
- Featherstone, M. (2005). *Postmodernizm ve tüketim kültürü*. (Çev. Mehmet Küçük). İstanbul: Ayrıntı.
- Ferraro, G.A., Rossano, F. ve D'Andrea, F. (2005). Self-perception and self-esteem of patients seeking cosmetic surgery. *Aesthetic Plastic Surgery*, 29(3), 184–189.
- Fiske, J. (1999). *Popüler kültürü anlamak*. (Çev. Süleyman İrvan). Ankara: Ark Yayınları.

- Gibson, M. ve Connaly, F. (1975). The incidence of schizophrenia and severe psychological disorders in patients 10 years after cosmetic rhinoplasty, *Br. J. Plast. Surg*, 28, 125.
- Göksu, Ö. (2019). *Estetik cerrahi olan kadınların toplumsal cinsiyet rol tutumları ile fonksiyonel olmayan tutumlarının belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Güner Küçükkaya, P. (2011). Estetik cerrahide ameliyat öncesi psikososyal değerlendirilmede hemşirenin rolü, *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 94-99.
- Güven, S. (2014). Türkiye’de sağlık sosyolojisi çalışmaları. *Sosyoloji Dergisi*, 29(3), 127-53.
- Holliday, R. ve Taylor, J. S. (2006). Aesthetic surgery as false beauty. *Feminist Theory*, 7(2), 179-195.
- Ishigooka, J., Iwao, M., Suzuki, M., Fukuyama, Y., Murasaki, M. ve Miura, S. (1998). Demographic features of patients seeking cosmetic surgery. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 52(3), 283-87.
- Keskin, G. (2018). Baumgarten felsefesinde estetik ve mantık. *Felsefe Arkivi*, (49), 13-22.
- Klüppel, L., Marcos, R. B., Shimizu, I. A., Silva, M. A. D. ve Silva, R. D. (2018). Complications associated with the birchectomy surgery. *RGO - Revista Gaúcha de Odontologia*, 66(3), Web: https://www.scielo.br/scielo.php?pid=S1981-86372018000300278&script=sci_arttext adresinden 06 Ocak 2021’de alınmıştır.
- Koulaxouzidis, G., Momeni, A., Simunovic, F., Lampert, F., Bannasch, H. ve Stark, G. B. (2014). Aesthetic surgery performed by plastic surgery residents: An analysis of safety and patient satisfaction. *Ann Plast Surg*, 73(6), 696-700.
- Kucur, C., Kuduban, O., Öztürk, A., Gozeler, M.S., Özbay, İ., Deveci, E., Simsek, E. ve Kaya, Z. (2016). Rinoplasti talebi ile başvuran hastaların psikolojik değerlendirilmesi. *Eurasian Journal of Medicine*, 48(2), 102-06.
- Kurmuş, G. I. ve Koç, E. (2018). Polidioksanon iplerle yüz germe ve otolog yağ enfeksiyonları. Z. Erbağcı (Ed.). *Postmenopozal Dönemde Deri, Saç ve Tırnak Bakımı ve Uygun Dermatokozmetik Yaklaşımlar*. (1. Baskı), Ankara: Türkiye Klinikleri, 70-76’deki gölüm.
- Kurt, A. (2016). Tüketim toplumunda kusursuzlaş(tır)ma ayinlerinin kurbanı olarak beden. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(4), 1301-19.
- Kurdaş, M. Ç. (2017). Medikalizasyon süreci, sağlığın ticarileşmesi ve bedenin denetlenmesine sosyolojik bir bakış. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(27) 984-1012.
- Lester, S. (1999). *An introduction to phenomenological research*. Web: https://www.researchgate.net/profile/Stan_Lester/publication/255647619_An_introduction_to_phenomenological_research/links/545a05e30cf2cf5164840df6.pdf adresinden 09 Ocak 2021’de alınmıştır.

- Merianos, A. L., Vidourek, R. A. ve King, K. K. (2013). Medicalization of female beauty: A content analysis of cosmetic procedures. *The qualitative report*, 18(46), 1-14. Web: <http://nsuworks.nova.edu/tqr/vol18/iss46/1> adresinden 08. Ocak 2021'de alınmıştır.
- Mohammadshahi, M., Pourreza, A., Orojlo, P.H., Mahmoodi, M. ve Akbari, F. (2014). Rhinoplasty as a medicalized phenomenon: A 25-center survey on quality of life before and after cosmetic rhinoplasty. *Aesthetic plastic surgery*, 38(4), 615-619.
- Naraghi, M. ve Atari, M. (2017). Interest in aesthetic rhinoplasty scale. *Facial Plastic Surgery*, 33(02), 217-224.
- Neto, P. P. ve Caponi, S. N. C. (2007). The medicalization of beauty, *Interface (Botucatu)*, 11 (23). Web:http://www.scielo.br/scielo.php?pid=S1414-32832007000300012&script=sci_arttext&tIing= adresinden 06 Ocak 2021'de alınmıştır. .
- Okumuş, A. (2019). Günümüzde kadınların estetik uygulamalara bakışı nasıldır? Sanal estetik algısı ve sosyal medya reklamlarının estetik müdahale kararı alırken etkisi ne kadardır?. *KBB-Forum*, 18(3), 238-49.
- Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. Newbury Park, CA: Sage.
- Resmi Gazete (2015). *Ticari reklam ve haksız ticari uygulamalar yönetmeliği*, 10 Ocak 2015, Sayı: 29232. Web: <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden 08 Ocak 2021'de alınmıştır.
- Sargın, M. ve Çiftçi, H. (2017). Vajinal estetik operasyonlarının kadınlar için anlamı nedir? III. *Kadın Hekimlik ve Kadın Sağlığı Kongre Kitabı*, Ankara Türk Tabipleri Birliği Yayınları, 194-199. ISBN 978-605-9665-20-9.
- Sarı, E. (2016). Kliniğimize başvuran rekonstrüktif ve estetik hastaların sosyokültürel özellikleri ve memnuniyet seviyeleri. *Türk Plastik Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Dergisi (Turk J Plast Surg)*, 24(2), 76-82.
- Sezgin, D. (2011). *Tıbbileştirilen yaşam bireyselleştirilen sağlık*. İstanbul: Ayrıntı yayınları.
- Sezgin, D. (2013). Tıbbileştirme, *Toraks Bülteni*, Aralık 2013, 27-29.
- Slevec, J. ve Tiggemann, M. (2010). Attitudes toward cosmetic surgery in middle-aged women: Body image, aging anxiety, and the media, *Psychology of Women Quarterly*, 34(1), 65-74.
- Soest, T., Kvaalem, I. L., Roald, H. E. ve Skolleborg, K. C. (2009). The effects of cosmetic surgery on body image, self-esteem, and psychological problems. *Journal of Plastic, Reconstructive & Aesthetic Surgery*, 62(10), 1238-44.
- Storrer, C. L. M., Muller, L. L., Pissaia, J. F., Andrade, C. F., Trevisani, C.R.T. ve Deliberador, T. M. (2019). Treatment of miller class 1 gingival recession with using nonpe adipose tissue after birchectomy surgical technique: A case report. *Case Report*, Volume 2019, Article ID 104945, Web: <https://www.hindawi.com/journals/crid/2019/1049453/#conflicts-of-interest> adresinden 06 Ocak 2021'de alınmıştır.

- Şahin, A. (2019). *Magazin haberciliğinde muhabir- haber kaynağı ilişkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şen, Z., Ersoy, A., Serel, S., Emiroğlu, M., Gültan, S. ve Soykan, A., (2003). Plastik ve rekonstrüktif cerrahi girişimlerinin psikiyatrik yönleri. *Türk P.R.C Dergisi*, 11(2),117-122.
- TDK (2020). Türk Dil Kurumu. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 13 Kasım 2020’de alınmıştır.
- Tekin, F. (2016). Tıbbın bedene müdahalesi: Hasta bedenden sağlıklı estetik bedene. E. Tecim (Ed.). *Sağlık Sosyolojisi Yazıları*. İstanbul: Açılımkitap, s.77-102’deki bölüm.
- Tengilimoğlu, D. (2016). *Sağlık hizmetleri pazarlaması*. (4. Baskı), Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Thorne, C. H. (2016). *Grabb ve smith plastik cerrahi* (Çeviri Ed. Özmen S.). İstanbul: Güneş Tıp Kitabevi.
- Timurturkan, M. (2015). *Tıbbi söylem, gündelik hayat ve iktidar: Şişmanlığın medya aracılığıyla tıbbileştirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Toraman, A. ve Erdem, R. (2016). Kavramsal açıdan tıbbileştirme. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 19(4), 503-510.
- Torlak, Ö. (2000). *Tüketim bireysel eylemin toplumsal dönüşümü*. 2. Baskı: İnkılap Yayınları.
- Uzundumlu, Ö. (2015). Bir iletişim unsuru olarak sosyal selfie uygulamaları. *Atatürk İletişim Dergisi*, 8, 227- 49.
- Wray, S. ve Deery, R. (2008). The medicalization of body size and women's healthcare. *Health Care for Women International*, 29(3), 227-243. Web: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/07399330701738291?needAccess=true> adresinden 12 Aralık 2020’de alınmıştır.
- DSÖ (2020). *World Health Organization*. Erişim adresi: <https://www.who.int/about/who-we-are/constitution> adresinden 18 Şubat 2020’de alınmıştır.
- Wessell, L.P. (1972). Alexander Baumgarten's contribution to the development of aesthetics. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 30(3), 333-42.
- Yıldırım, A. (2017). #3K küçük, kalkık ve kavisli burunlarda uzmanlığımız malum, Instagram Hesabı. Web: <https://www.instagram.com/p/BdUiKLBA2a8/> adresinden 07 Ocak 2021’de alınmıştır.
- Zuckerman, D. ve Abraham, A. (2008). Teenagers and cosmetic surgery: Focus on breast augmentation and liposuction. *Journal of Adolescent Health*, 43, 318–324.

EK 1. ETİK KURUL RAPORU

Sayı:

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

Tarih: 31/03/2021

ARAŞTIRMA PROJESİ DEĞERLENDİRME FORMU

Toplantı tarihi: 31/03/2021
Toplantı no: 07
Proje no: 644
Karar no: 2021/644

Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Yunus Emre ÖZTÜRK'ün "Estetik Operasyonların Sosyal Etmeleri ve Tıbbileştirme ile İlişkisi: Rinoplasti Üzerine Nitel Bir Araştırma" adlı çalışması görüşüldü. Çalışma etik açıdan uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Didem ONAY DERİN (Başkan)

Prof. Dr. Yunus Emre ÖZTÜRK (Üye)

Prof. Dr. Sema YEMERAZ (Üye)

Doç. Dr. Gökhan KAYILI (Üye)

Doç. Dr. Serap DASBAŞ (Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Hacer ALAN DİKMEN (Üye)

Dr. Öğr. Üyesi M. Ali CEBİRBAY (Üye)

Dr. Öğr. Üyesi İsmail ÖZSOY (Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Fatümatü Zehra ERCAN (Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Ülkü YILDIZ (Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Şerife GÜZEL (Üye)

Arş. Gör. Dr. Şenay DEMİR (Üye)